

Вознюк О. Ю.,
здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньої-професійної програми «Політологія»
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
м. Житомир, Україна

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ ТА НАСЛІДКИ

Інформаційна війна в Україні відноситься до багаторівневих зусиль різних суб'єктів, зокрема уряду російської федерації, задля маніпулювання і керування інформацією з метою впливу на громадську думку, дестабілізації ситуації і поширення пропаганди. Ця війна почалася в 2014 році під час анексії Криму росією і початку війни на сході України.

У рамках цієї інформаційної війни російська федерація використовує широкий спектр інструментів, таких як державні телеканали, соціальні медіа, інтернет-ресурси, бот-мережі, хакерські атаки, дезінформацію, маніпуляцію фактами та інші методи. Часто використовується психологічний вплив на населення, щоб створити конфлікти і розбрат між різними соціальними групами. Метою інформаційної війни є вплив на настрої і погляди громадян, роз'єднання суспільства, створення кризового настрою, посилення внутрішніх конфліктів, дестабілізація політичної ситуації та поширення проросійської пропаганди.

Важливість і значимість питань інформаційної безпеки в нашій країні підтверджує наявність Статті 17 у Конституції, де зазначено «Захист суверенітету та територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішою функцією держави і справою всього Українського народу» [1]. А також уведення в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» [2].

Варто відмітити, що термін «інформаційна війна» в 1970-х роках запропонував фізик Томас Рон, який не тільки першим зрозумів, але і науково обґрунтував те, що саме інформація є найслабшою ланкою будь-якої армії [3, с. 300]. Сутність інформаційної війни полягає у застосуванні розумових, психологічних та інформаційних методів для досягнення стратегічних цілей, таких як зміна світоглядів, поділ суспільства, зниження довіри до державних інституцій, розширення впливу зовнішніх суб'єктів та інших.

Інформаційна війна в Україні відноситься до процесу використання різних засобів та методів для маніпулювання та впливу на інформацію з метою досягнення політичних, економічних або військових цілей. Вона включає в себе широкий спектр дій, включаючи дезінформацію, пропаганду, кібератаки та інші методи маніпулювання інформацією.

Україна відповідає на цю інформаційну агресію шляхом розвитку комунікаційних стратегій, підвищення медіа-грамотності населення, запровадження розуміння про принципи маніпуляції і дезінформації, створення прозорих і надійних джерел інформації, а також шляхом міжнародного співробітництва. Інформаційна війна в Україні є складною проблемою, але крізь цей вплив на інформацію і маніпулювання фактами, українське суспільство продовжує зміцнювати свою свободу слова, діалог і розвиток демократії.

Існує декілька видів інформаційної війни, які використовуються в умовах сучасної України:

1. Дезінформація – процес навмисного поширення неправдивої або маніпульованої інформації з метою підірвати авторитет або дискредитувати певну сторону. Це може бути розповсюдження фейкових новин, спекуляцій або маніпулювання фактами.

2. Пропаганда – систематичне поширення специфічної інформації, яка служить певним політичним або ідейним цілям. Пропаганда використовується для впливу на громадську думку та формування певної позиції або переконань.

3. Кібератаки або використання кібернетичних засобів та методів для здійснення атак на комп'ютерні системи, мережі та інші цифрові інфраструктури з метою руйнування, розкрадання інформації або заборони доступу до неї. Кібератаки можуть включати хакерські атаки, віруси, розповсюдження шкідливих програм та інші зловмисні дії.

4. Вплив на соціальні мережі, що передбачає використання соціальних мереж та інших онлайн-платформ для поширення певних політичних або ідейних поглядів. Це може включати створення фейкових акаунтів, поширення дезінформації та маніпуляцію громадською думкою.

5. Маніпулювання масовими ЗМІ або використання засобів масової інформації для контролю та маніпулювання інформацією, що може включати розповсюдження пропаганди, зловживання владою ЗМІ, тиск на журналістів та інші дії, що обмежують свободу слова.

Інформаційна війна в Україні є комплексом різних стратегій та технологій, що впливають на суспільство, дестабілізацію політичної ситуації, злочини проти національної безпеки країни через поширення дезінформації, пропаганди, маніпуляцій та інших методів впливу на масову свідомість.

Інформаційна війна в Україні є одним з найважливіших аспектів сучасної гібридної війни, в яку вона втягнута. Ця війна виявляється не

тільки на військовому полі, але й у сфері комунікацій, де вплив на громадську думку та формування ставлення до подій відбувається через маніпуляції, дезінформацію та пропаганду.

Аналіз результатів наявних теоретичних наукових розвідок і досліджень дозволив не лише виокремити наслідки, а й окреслити перспективи інформаційної війни в Україні, зокрема такі як:

- Зміна парадигми медіа: інформаційна війна перетворює сучасне медіа на активних учасників конфлікту. Медіа стають знаряддям впливу та зброєю, що використовується для поширення дезінформації та пропаганди. Це призводить до політизації засобів масової інформації та порушує принципи об'єктивності та незалежності журналістики.

- Розмежування фактів та дезінформації: інформаційна війна ускладнює розрізнення правдивих інформаційних повідомлень від маніпулятивних, викликає загострення довіри громадськості до медіа та інформаційних джерел в результаті чого люди стають більш вразливими до маніпуляцій та приймають недостовірні інформаційні джерела за правильні та об'єктивні.

- Поляризація суспільства: інформаційна війна стимулює поділ суспільства на протилежні табори, формує вороже ставлення між групами та підтримує екстремістські позиції. Зазначене негативно впливає на соціальний клімат і ускладнює можливості консолідації суспільства для вирішення політичних, соціальних та економічних проблем.

- Контрольована дезінформація може вивести громадян з реальності та знизити довіру до державних інституцій та політичних лідерів.

- Посилення кібербезпеки: інформаційна війна, зокрема у кіберпросторі, спонукає до посилення захисту інформації та кібербезпеки. Комп'ютерні, хакерські атаки та кібершпигунство стають поширеними засобами боротьби в інформаційній війні, а відтак держава та приватні компанії повинні докласти багато зусиль до захисту власних інформаційних систем.

Важливо зрозуміти, що інформаційна війна є складною проблемою, яку не можна вирішити військовими засобами. Необхідно розвивати і підтримувати медійну грамотність та критичне мислення, а також зміцнювати роль незалежних медіа та журналістської професії.

Інформаційна війна суттєво підриває довіру до мас-медіа, розпалює міжнародні конфлікти, сприяє поширенню ворожнечі між громадянами, спричиняє соціальну напругу та нестабільність. Інформаційна війна може також мати економічні наслідки, адже дезінформація може впливати на інвестиції, репутацію країни та загальний розвиток економіки.

Один із суттєвих наслідків інформаційної війни в Україні полягає у загостренні відносин між росією та Україною. російська пропаганда

активно використовує інформаційні канали для того, щоб дискредитувати українську владу та викликати негативне ставлення громадян до країни.

Загалом, наслідки інформаційної війни в Україні є дуже серйозними та негативними. Вона призводить до розколу суспільства, розхищення довіри до влади та демократичних інституцій, загострення міжнародних конфліктів та загрози національній безпеці країни. Захист від інформаційної війни вимагає комплексного підходу, який включає розвиток медіаграмотності, підвищення рівня критичного мислення, підтримку незалежних ЗМІ та викриття дезінформації. Самі ці питання будуть предметом наших подальших досліджень.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 03.11.2023).
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України»: Указ Президента України від 25 лютого 2017 року № 47/2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text> (дата звернення 03.11.2023).
3. Короход Я. Дж. Інформаційно-психологічні війни – зброя XXI століття. Актуальні проблеми політики. 2013. Вип. 50. С. 299–307.